

43. GEODETSKI DAN – GEODETSKA (R)EVOLUCIJA

ODMEV NA PRIREDITEV

Milan Naprudnik

1 UVOD

Ko sem kot povabljenec na slavnostni otvoritveni akademiji 43. Geodetskega dne 9. aprila 2015 v Sežani spremljal predvsem govore, me je spomin zanesel pol stoletja nazaj, ko smo se geodeti spopadli z vzpostavljanjem podatkov o zemljiščih in objektih, da bi se zakonske odločitve na področju urbanističnega in regionalno-prostorskega planiranja lahko uspešno uresničile. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo upravno republiško geodetsko vodstvo še vedno v primežu zemljiškega katastra, ki je izgubil prvotni pomen kot podlaga za obdavčenje zemljišč. Sledilo je bistveno zmanjšanje sredstev iz republiškega proračuna in geodetske izvajalske organizacije so se spopadle s krizo zaposlovanja. Takrat ni bilo pogojev za razpravljanje na slavnostnih akademijah in načrtovanje sprememb/novosti na geodetskem področju, zato se je takratna generacija zaposlenih v Geodetskem zavodu SR Slovenije odločila za »revolucionarni« pristop – (R)EVOLUCIJO brez oklepaja.

2 IZ PRETEKLOSTI

Prilagajanje spremembam je v vsej zgodovini človeštva zadevalo vsa področja družbenih dejavnosti, vključno z geodezijo.

- Že v STAREM VEKU si je pračlovek v votlini, kjer je prebival, s kamnom v steno označil območja pridelave poljščin, lova, prehodov, potokov; dolžinska mera je bila lučaj kamna (upodobljeno v CAPODELMONTSKI MAPI 1500 let pred našim štetjem).
- V ANTIKI so že imeli popis zemljišč in so po rimskem pravu določali zemljiški davek po merilih površine, donosnosti, uporabnosti, popisa živine ter članov lastnikove družine in števila sužnjev.
- V obdobju FEVDALIZMA (12.–17. stoletje) so že poznali karte ozemelj in urbarje za naselja. S preprostimi metodami merjenja so upodabljali zgradbe, ceste, vodna območja. Spomnimo se SLAVE VOJVODINE KRANJSKE in zemljevidov Janeza V. Valvasorja.
- Z razpadom fevdalizma so se pojavile potrebe po podatkih o zemljiščih. V 18. stoletju je bilo v avstro-ogrski monarhiji 98 odstotkov kmečkega prebivalstva in treba je bilo pridobiti podatke za odmero davka od zemljišč, največjega prihodka monarhije. Vzpostavljena je bila upravna geodetska služba, šolali so se ustrezni kadri in nastali so prvi zakoni o katastru zemljišč (vir: Branko Korošec: Naš prostor v času in projekciji. Ljubljana, 1978).
- Sledilo je obdobje INDUSTRIALIZACIJE IN URBANIZACIJE (19.–20. stoletje) in za izgradnjo mest in infrastrukture so bili potrebni novi podatki. Delovanje geodetske stroke se je razširilo na geodetsko-gradbeno področje. V drugi polovici 20. stoletja pa je uvedba PROSTORSKEGA PLANIRANJA pomenila nov izziv za geodetsko stroko:

- načrtom mest v merilih 1 : 1.000–1 : 2.500 so sledile topografske karte meril 1 : 5.000–1 : 20.000;
- katastru zemljišč pa v Sloveniji Kataster komunalnih naprav (leta 1968), Kataster stavb (leta 1986) in Evidenca nepremičnin (leta 2007).

3 IZZIVI SEDANJOSTI

Leta 1992 je bila na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Riu de Janeiru sprejeta DEKLARACIJA O TRAJNOSTNEM RAZVOJU – AGENDA 21.

Evropska unija se je nanjo odzvala s sprejetjem Evropske prostorske razvojne perspektive – EPRP 1999, leta, z Vodilnimi načeli za zagotavljanje trajnostnega prostorskega razvoja evropskega kontinenta – CEMAT 2000, Rotterdamsko deklaracijo o teritorialni koheziji (celovitosti prostorskega razvoja – Svet Evrope 2004), in Luksemburško deklaracijo o vključevanju prostorskih vidikov v razvojne programe regij – Svet Evrope 2005.

Za uresničevanje sprejetih deklaracij so se evropske države začele povezovati. Slovenijo poleg navedenih dokumentov obvezuje tudi v letu 1991 sprejeti sporazum o varstvu Alp – Alpska konvencija, s katero se je osem alpskih držav obvezalo, da pripravi protokole za vsa področja (12), prek katerih naj bi države podpisnice uresničevale sprejeta izhodišča o trajnostnem razvoju in varstvu okolja v alpskem prostoru.

Novi izzivi za geodetsko dejavnost in obveza stroke, da se bo s SLAVNOSTNO AKADEMIJO začela izvajati GEODETSKA (R)EVOLUCIJA.

4 SKLEP

In kako je potekala v Sloveniji navedena »revolucija« v šestdesetih letih prejšnjega stoletja? Pripravili smo študije za vsa podatkovna področja, se povezali z ministrstvi, predložili takratni vladi (IS SRS) Dolgoročni program razvoja geodetske službe ter na teh podlagah predloge za spremembo zakonodaje in financiranja geodetskih del. Sledile so kadrovske spremembe v republiški geodetski upravi, ki je v prenovljeni sestavi postala nosilec uresničevanja pripravljenih predlogov. Takratna vlada – izvršni svet SR Slovenije – je podprla predloge za spremembo zvezne geodetske zakonodaje, postavila zahtevo za uporabo vojaških topografskih kart za civilno rabo, kar je poseglo v zakon o narodni obrambi, in se zavzela za vzpostavitev službe aerosnemanja. Udeležili smo se XII. kongresa FIG (London, september 1986) na temo Status in vloga geodezije pri urejanju prostora, predstavili svoja prizadevanja in rezultate na tem področju. Nosilec uvodnega referata B. J. Collins, direktor planiranja za območje širšega Londona, je za predstavitev čestital s stiskom roke.

Tudi danes geodeti potrebujemo javno podporo – nov stisk roke za nadaljevanje in ustvarjalen, morda celo revolucionaren razvoj.